

**VALVASORJEVE NAGRADE, PRIZNANJA
IN DIPLOME ZA LETO 2019**

PREDGOVOR H KNJIŽICI VALVASORJEVE NAGRADE, PRIZNANJA IN DIPLOME ZA LETO 2019

Slavnostna podelitev Valvasorjevih odličij v okviru Slovenskega muzejskega društva je priložnost, ko širši slovenski javnosti predstavimo projekte, ki so zaznamovali muzejsko delo v prejšnjem letu. Običajno podelitev poteka v okviru obeležitve dneva muzejev – 18. maja, letos pa je bila zaradi pandemije koronavirusa preložena na mesec september. Tudi po španski gripi, ki je razsajala po prvi svetovni vojni in je zahtevala na milijone žrtev, so svetovni politiki, upravičeno ali pa tudi ne, upočasnili ali celo ustavili gospodarsko in družbeno življenje.

A vrnimo se v današnji čas: kljub nedavni odlični gospodarski rasti in obdobju visokih profitov v zadnjem času tega na področju kulture ni bilo občutiti. Ker ima večina muzejev sedež v historičnih palačah ali gradovih, ti muzeji nimajo primernih prostorov za depoje. Sredstva, namenjena s strani ministrstva za kulturo in lokalnih skupnosti, niso nič večja, zadoščajo komaj za njihovo sprotno vzdrževanje, ne pa za razvoj. Velik del sredstev, pridobljenih iz mednarodnih projektov, se porabi za delovanje zunanjih servisnih služb, z implementacijo evropske zakonodaje pa morajo strokovni delavci v muzejih opravljati še dodatne naloge, ki bremenijo njihovo strokovno delo. Muzeji v Sloveniji so dobro obiskani; sredstva, pridobljena z vstopnino, so vložena v posodobitev stalnih zbirk in v priložnostne razstave. Z zaprtjem muzejev je prišla do izraza opremljenost ustanov z računalniško tehniko.

PDobro opremljeni muzeji so se dokaj hitro prilagodili krizi in so svoje zbirke uspešno predstavili občinstvu prek spleta. Prav z uporabo novih informacijskih tehnologij je bolj zaživel sodelovanje med muzeji, prav tako pa tudi z arhivi, knjižnicami in raziskovalnimi institucijami. S takim načinom dela in večjo skupino strokovnjakov pridemo do širših in kakovostnih spoznanj tudi na področju muzejskega delovanja. Pridobljeni in predstavljeni podatki pa lahko koristijo vsem, običajnim obiskovalcem in študentom.

PKomisija za podeljevanje Valvasorjevih nagrad, priznanj in diplom je imela težko delo, saj so bili vsi nominirani projekti odlični. Zaradi pandemije je začela delati dva mesece kasneje, a to ni vplivalo na ustaljen postopek izbire nagrajencev.

PV imenu Slovenskega muzejskega društva iskreno čestitam letošnjim slavljencom, prav tako pa tudi drugim kandidatom, ki so bili med nominiranci, saj vsi s svojim izjemnim strokovnim delom skrbijo tako za varovanje kot za predstavljanje naše dediščine širši javnosti.

*dr. Flavio Bonin,
predsednik Slovenskega muzejskega društva*

UNAGOVOR OB PODELITVI VALVASORJEVIH ODLIČIJ ZA LETO 2019

ULetos je komisija za Valvasorjeva odličja, ki jo sestavljamo mag. Marjetka Balkovec Debevec, Marjeta Bregar, Goran Milovanović, mag. Miha Mlinar (predsednik komisije), dr. Karla Oder, mag. Tita Porenta in dr. Maša Sakara Sučević, zaradi znanih težav začela delati šele v drugi polovici maja.

Do roka za oddajo prijav, četrtna, 12. marca 2020, je na sedež društva prispelo skupaj 16 pošiljk, in sicer sta za Valvasorjevo nagrado za življenjsko delo prispela dva (2) predloga, za enkratne dosežke smo prejeli osem (8) in za častno Valvasorjevo priznanje šest (6) predlogov.

Zaradi manjšega števila prispelih predlogov je bila tako konkurenca za muzejska priznanja za malenkost manjša kot v prejšnjih letih, a so bili tudi letošnji nominirani projekti vsi po vrsti izvrstni, splošno opažanje pa kaže na močno prevlado nominacij nacionalnih muzejskih ustanov.

Za laskavi naslov nagrade za življenjsko delo sta se letos potegovali dve zaslužni muzejski delavki, pri čemer je komisija prepoznala kot vrhunske muzejske dosežke Nine Zdravič Polič, muzejske svétnice v Slovenskem etnografskem muzeju. Nagrajenka je orala ledino na novih muzejskih poljih in s tem pionirsko sooblikovala muzejsko krajino v Sloveniji, kar še zlasti velja za področji muzejskega marketinga in odnosov z javnostjo. Kot muzejski arheolog lahko le pritrdim, da so to segmenti, ki so danes izjemnega pomena za preživetje in razvoj posameznega muzeja in muzejske stroke. Tovrstne muzejske strokovnjake danes potrebujemo vsi muzeji. Tudi tisti manjši, iz bolj lokalnega okolja, ki pa si takega kadra zaradi pomanjkanja sredstev velikokrat žal ne morejo privoščiti.

UVOD

Med osmimi (8) predlogi za enkratne dosežke je komisija prepoznala tri (3), ki so po kriterijih komisije izstopali med že tako dobrimi muzejskimi in galerijskimi razstavami. V ospredje so tokrat stopile tri (3) nacionalne institucije, in sicer sta to Narodna galerija s projektom Ivana Kobilca, ki pomeni temeljno retrospektivo umetničinega življenjskega opusa, in razstavní projekt Koptske tkanine iz zbirke Narodnega muzeja Slovenije avtorske ekipe iz Narodnega muzeja Slovenije, ki skozi paleto muzejskih tkanin tenkočutno predstavi Kopte, kot enkratni muzejski dosežek pa je komisija prepoznala tudi projekt 26. Bienale oblikovanja – BIO/26 Skupno znanje; bienale v letošnji izvedbi je prinesel velik preskok z vključitvijo koncepta participacije in sodobnega razumevanja muzeja, BIO pa je hkrati pomemben promotor slovenske umetnosti tudi za naprej.

Upravičeno so bili dodeljeni še pet (5) častnih Valvasorjevih priznanj in Valvasorjev nagelj, ki ga je komisija letos namenila podpori zagnane ekipe Mestnega muzeja Litija.

Znani krizi navkljub smo slovenski muzealci lahko ponosni, da smo se v letošnji nepredvideni situaciji dobro organizirali in še okrepili svoje poslanstvo, ki ga izpolnjujemo tudi v malo predrugačeni obliki.

*mag. Miha Mlinar,
predsednik Komisije za podeljevanje Valvasorjevih
nagrada, priznanj in diplom*

UVOD

Foto: M. B. Debevec

Člani komisije na ogledu razstave v izrednih razmerah

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

NINA ZDRAVIČ POLIČ

Nina Zdravič Polič, prof., muzejska svétnica, vodja muzejske programske dejavnosti in Službe za komuniciranje Slovenskega etnografskega muzeja (SEM), je s svojim interdisciplinarnim delovanjem v slovenskem muzejskem prostoru pionirsko razvijala in uveljavljala celovito komuniciranje od njegovih začetkov.

Kot profesorica angleškega jezika in književnosti ter diplomantka primerjalne literarne zgodovine in teorije se je v zadnjih dvajsetih letih študijsko izpopolnjevala na področju muzeologije, muzejskega menedžmenta in marketinških ved doma in v tujini. Svojo prvo muzejsko zaposlitev je nastopila leta 1993 v Narodni galeriji, kjer je kmalu postala vodja prvega muzejskega oddelka za odnose z javnostmi in marketing v Sloveniji, ki ga je tudi predlagala in konceptualno zasnovala. Njeni pogledi na komuniciranje dediščine so že od začetka težili k spreminjanju celovite perspektive o vlogi muzejev kot kulturnih središč, ki omogočajo prenos kulturnih virov in informacij na transčasovnem, transnacionalnem in transdisciplinarnem nivoju. Svoj princip delovanja na muzejskem področju, ki zanjo pomeni uveljavljanje teoretičnih načel v praksi in nasprotno, je sintetično predstavila v zborniku *Marketing muzejev, teorija in praksa v slovenskih muzejih* (2013), ki ga je zasnovala in uredila v sodelovanju z dr. Mihaelom Klinetom.

ŽIVLJENJSKO DELO

Od leta 1997 je njeno središče za udejanjanje idej in načel celovitega upravljanja muzejskih programov, temelječega na poglobljenem razumevanju družbene vloge muzeja, Slovenski etnografski muzej, kjer je do leta 2015 vodila organizacijsko enoto SEM Javni program in službe za komuniciranje, kasneje Služba za komuniciranje, ter bila hkrati pomočnica direktorice SEM. V dvajsetih letih svojega strokovnega delovanja je realizirala izjemno raznovrsten in obsežen program razstav, ki so jih spremljale bogate obrazstavne vsebine, s čimer se je muzej vidno preobrazil. Prav tako so te dejavnosti pripomogle k oživitvi in urbanizaciji muzejske ploščadi na Metelkovi. Z razstavami je uspešno promovirala načela delovanja sodobnega muzeja: odgovornost muzejev za varstvo muzejskih zbirk, kontinuirano posvečanje promociji kulturne raznovrstnosti in medkulturnega dialoga ter aktualiziranje zavesti o sebi in drugih, opozarjanje na družbeno odgovorno interpretacijo dediščine, na odgovorno skrb za ohranjanje različnosti kulturnih krajin in bogastvo materialne, družbene in duhovne kulture. Opredmetila jih je z realizacijo predvsem treh večjih mednarodnih razstavnih projektov: *Orinoco, Indijanci amazonskega deževnega gozda* (2011–2012) – nagrada ICOM Slovenije; *Moda v gibanju: italijanski slog 1951–1990 z Utrinki slovenske mode* (2015) in *Šamanizem ljudstev Sibirije* (2019).

Nina Zdravič Polič je prepoznavno vpeta v mednarodno strokovno polje, je nekdanja predsednica Mednarodnega muzejskega sveta ICOM Slovenija in dolgoletna članica izvršnih odborov organizacij ICOM Europe in ICOM SEE, mednarodnega komiteja ICOM MPR, sodnica za ocenjevanje slovanskih muzejev za nagrado živa za najboljši slovanski muzej, kuratorica v Slovenskem etnografskem muzeju in koordinatorica zahtevnih mednarodnih razstavnih projektov.

Poslanstvo muzejske svétnice Nine Zdravič Polič je teoretično in praktično opredmetenje komunikacije in marketinga v slovenskih muzejih, zlasti Slovenskega etnografskega muzeja, v katerem je delovala več kot dvajset let. Osrednje načelo njenega strokovnega delovanja je zastopanje slovenske kulturne dediščine v mednarodni areni in prenos vedenj o svetovnih muzejskih trendih v slovenski muzejski prostor. S svojimi muzejskimi projekti, vpetimi v mednarodni prostor, je vsakokrat preizpraševala aktualna globalna vprašanja človeštva, pri čemer je sprožala razpravo in razmislek na lokalni ravni. S svojo prodornostjo in strokovno širino je tako pomembno pripomogla k osmislitvi družbene vloge muzejev v Sloveniji.

Kolektiv Narodne galerije in dr. Jure Mikuž

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA:

KOLEKTIV NARODNE GALERIJE

IN DR. JURE MIKUŽ ZA RAZSTAVO:

IVANA KOBILCA (1861–1926).

»SLIKARIJA JE VENDAR NEKAJ LEPEGA ...«

Narodna galerija je ob obeležitvi stoletnice obstoja pripravila velik razstaveni projekt z naslovom *Ivana Kobilca (1861–1926)*. »Slikarija je vendar nekaj lepega ...«. Ker gre za najbolj znano slovensko slikarko, ki se je kot ena prvih žensk uveljavila v takrat tradicionalno moškem poklicu, njeni deli *Kofetarica* in *Poletje* pa sta ikoni slovenske likovne umetnosti, ki ju pozna domala vsakdo, je bilo pričakovanje javnosti veliko. Kolektivu Narodne galerije in zunanjemu sodelavcu dr. Juretu Mikužu je na podlagi večletnega proučevanja arhivskega gradiva iz

ENKRATNI DOSEŽKI

slikarkine zapuščine v zasebni lasti ter več kot štiristo evidentiranih umetnin Ivane Kobilce uspelo pripraviti kompleksen razstaveni projekt, v katerem so predstavili življenje in celoten opus umetnice ter jo umestili v širši evropski okvir. Razstava je bila tematsko razdeljena na dvanajst sklopov, ki so sledili razvoju Kobilčinih motivov od münchenskega obdobja naprej, vanjo pa so bile vključene tudi fotografije, ki jih je slikarka uporabila kot slikarsko predlogo. Opremljena je bila s spremljajočim opisom posameznih postav v njenem življenju in opisom, kako so spremembe vplivale na njeno slikarstvo. Razstavo je spremljal kakovosten interdisciplinarni program, imenovan *Kobilca po Kobilci*, v okviru katerega so bili razstavljeni osebni predmeti umetnice, predmeti, ki se navezujejo nanjo, kot je denimo tolarski bankovec z njeno upodobitvijo, in posnetki izdelkov, ki so jih na temo razstave ustvarili študenti Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. V sodelovanju s Polono Vetrin in Mojco Kreft so v Narodni galeriji pripravili monodramo z naslovom *Ivana. Podobe iz življenja slikarke Ivane Kobilce* in poleg tega še mnoge druge andragoško-pedagoške dejavnosti. Razstavo spremljajo zajetna monografija na 510 straneh z 866 reprodukcijami in osrednjim strokovnim besedilom dr. Jureta Mikuža, vodnik po razstavi na 60 straneh ter pedagoška knjižica *Ivana Kobilca. Potovanja*. Razstava je bila deležna velikega medijskega odziva in jo je obiskalo več kot 50.000 obiskovalcev.

Razstaveni projekt z naslovom *Ivana Kobilca (1861–1926)*. »Slikarija je vendar nekaj lepega ...« je po mnenju komisije za Valvasorjeva odličja res nekaj lepega in velikega. Prav kakor je vrhunska slikarka Ivana Kobilca že s svojim ustvarjanjem pustila svoj umetniški pečat, tak vtis so ob ogledu razstave začutili tudi obiskovalci, Narodna galerija pa je s projektom proslavila svoj stoletni jubilej.

Foto: B. Gutman

Avtorska skupina razstave Koptske tkanine iz zbirke Narodnega muzeja Slovenije

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA: MAG. DARKO KNEZ (NARODNI MUZEJ SLOVENIJE), DR. AURORE CIAVATTI (CENTRE DE RECHERCHES ÉGYPTOLOGIQUES, UNIVERSITÉ PARIS – SORBONNE), DOC. DR. JAN CIGLENEČKI (FILOZOFSKA FAKULTETA, UNIVERZA V LJUBLJANI), DR. ČÄCILIA FLUCK (SKULPTURENSAMMLUNG UND MUSEUM FÜR BYZANTINISCHE KUNST, STAATLICHE MUSEEN ZU BERLIN), TOMISLAV KAJFEŽ, MAG. (NARODNI MUZEJ SLOVENIJE), MAG. MIRAN PFLAUM (NARODNI MUZEJ SLOVENIJE) IN OBLIKOVALKA BARBARA BOGATAJ KOKALJ (STUDIO ALEJA) ZA RAZSTAVO: KOPTSKE TKANINE IZ ZBIRKE NARODNEGA MUZEJA SLOVENIJE

Narodni muzej Slovenije že od leta 1890 hrani zbirko 53 koptskih tkanin, stkanih med 3. in 10. stoletjem, ki sodi med pomembnejše tovrstne zbirke v Evropi. Na Oddelku za zgodovino in uporabno umetnost Narodnega muzeja Slovenije so se odločili zbirko koptskih tkanin na novo raziskati, jo z uporabo sodobnih znanstvenih tehnik in metod ovrednotiti in jo prvič v celoti predstaviti javnosti

ENKRATNI DOSEŽKI

v obliki pregledne razstave in znanstvene publikacije. Pri tem se je pokazala potreba po sodelovanju z ustanovami, ki imajo usposobljene strokovne kadre in izkušnje na področju raziskovanja koptske zgodovine in kulture ter koptske duhovne, materialne in kulturne dediščine. Široka paleta mednarodnih strokovnjakov se je tako pod projektnim vodenjem mag. Darka Kneza ne samo lotila sistematične obdelave koptskih tkanin, ampak je na tej podlagi obiskovalcu tudi vabljivo, razumljivo in strokovno neoporečno prikazala celotno kulturo Koptov, krščanskih prebivalcev Egipta. K temu je svoj pečat dodala izjemna likovna podoba oblikovalke Barbare Bogataj Kokalj, ki ji je z uporabo pastelnih peščenih barv, simbolno postavitevjo v obliki križa in vnosom prave mere skrivnostnosti razstavnih prostor uspelo približati izvirnemu ambientu. Razstavo so spremljali še številni obrazstavni dogodki, kot so vodeni ogledi, predavanja sodelavcev projekta, delavnice za odrasle in različni programi za šolske skupine.

Kot zelo uspešna se je pri snovanju razstave pokazala tudi povezava s Katedro za oblikovanje tekstilij in oblačil Oddelka za tekstilstvo, grafiko in oblikovanje Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani (NTF UL), kjer so študenti 2. in 3. letnika pod vodstvom profesorice na podlagi študij koptskih tkanin izdelali različne unikatne izdelke in s tem stkali nove vzorce za prepoznavanje te starodavne kulture.

Jedro razstave sestavljajo konservirane koptske tkanine iz Narodnega muzeja Slovenije, njen okvir pa je mnogo širši. Dodelan koncept dopolnjujeta subtilno oblikovanje in bogat spremljevalni program, v projekt pa so smotrno vključeni tudi profesorji in študenti Katedre za oblikovanje tekstilij in oblačil Oddelka za tekstilstvo, grafiko in oblikovanje pri NTF UL, ki so s študijami in unikatnimi izdelki znali povezati preteklost s sedanostjo.

Foto: Klemen Ilovar

Avtorska skupina razstavnega projekta BIO 26| Skupno znanje

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

DR. MAJA ŠUŠTARŠIČ (VODJA BIENALA OBLIKOVANJA, MUZEJ ZA ARHITEKTURO IN OBLIKOVANJE), KOLEKTIV MUZEJA ZA ARHITEKTURO IN OBLIKOVANJE: MATEVŽ ČELIK VIDMAR – DIREKTOR MAO, MAG. ANJA ZORKO – VODJA CZK, SAŠA ŠTEFE – POMOČNICA VODJE BIO, MAJA VARDJAN – STROKOVNI SVET BIO 26, KUSTOSINJA RAZSTAVE PREDMET IN ZBIRKA, DR. CVETKA POŽAR – KUSTOSINJA RAZSTAVE PREDMET IN ZBIRKA, NATALIJA LAPAJNE – VODJA IZOBRAŽEVALNIH DEJAVNOSTI, NIKOLA PONGRAC – VODJA POSTAVITVE RAZSTAVE, URŠKA ŠPEH – POMOČNICA KUSTOSOV ZA RAZSTAVO, MARUŠA KURET – KOORDINATORKA SPREMLJEVALNEGA PROGRAMA, KATARINA NAHTIGAL – POMOČNICA KUSTOSOV ZA BESEDILA, NUŠA ZUPANC – KOORDINATORKA PROJEKTA PODHOD AJDOVŠČINA, TER MIKA CIMOLINI, MAJA KOVAČIČ, NATAŠA CELEC, ALENKA KLUN, BOJAN M. AŽMAN, THOMAS GEISLER – KUSTOS BIO 26, DIREKTOR KUNSTGEWERBEMUSEUM DRESDEN, ALINE LARA REZENDE – ASISTENTKA KUSTOSA BIO 26, SAMOSTOJNA KUSTOSINJA, MOJCA MIHAILOVIČ - ŠKRINJAR – VODJA PRODUKCIJSKIH PROCESOV BIO 26. DESIGN BUSINESS SVETOVANJE, STUDIO LJUDJE: MIHA ARTNAK, EMIL KOZOLE, URŠKA STARIHA – VIZUALNA PODOBA, MERTELJ VRABIČ ARHITEKTI: MATIC VRABIČ, EVA GUSEL – OBLIKOVANJE RAZSTAVE ZA PROJEKT: 26. BIENALE OBLIKOVANJA – BIO 26| Skupno znanje.

ENKRATNI DOSEŽKI 26. bienale oblikovanja z naslovom *BIO 26| Skupno znanje*, ki je potekal v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje in na lokacijah partnerskih institucij, ki so sodelovale pri produkciji projektov za razstavo: v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK), časopisni hiši Delo, Botaničnem vrtu Ljubljana, Domu starejših občanov Fužine, Muzeju sodobne umetnosti Metelkova (MSUM) in na fakultetah Univerze v Ljubljani (UL), je bil produkcijsko-razstavni projekt, ki je v procesu razvoja oblikovalskih zasnov in z razstavno predstavitvijo odkrival moč in potencial sodobnega oblikovanja. Tema bienala so bili kriza na področju informacij ter vprašanja o odzivu družbe in posameznika na spremembe, ki jih prinaša hiter razvoj novih informacijskih tehnologij.

Bienale je pred leti naredil velik konceptualni preskok, ko je iz pregledne razstave industrijskega oblikovanja po smernicah sodobnega razumevanja muzejev prešel v koncept družbene participacije, kot je bilo tokratno programsko in projektno povezovanje s prej naštetimi institucijami. Ob tem je bienale še naprej tudi pomemben promotor slovenske umetnosti in skrbnik kulturne dediščine industrijskega oblikovanja, kar je bilo tokrat poudarjeno z delom razstave z naslovom *Predmet in zbirka*, ki je bil predstavljen v MAO, nekakšnim razstavnim prologom, namenjenim zbirki arhitekture, oblikovanja in fotografije, ki jo v svojem fundusu hrani muzej. Tema razstave je aktualna. Razstava je bila zastavljena zelo premišljeno, bila je povezovalna in imela je velik medijski odziv. Izražala je precejšnjo družbeno odgovornost (kot denimo oživitve zapuščenih prostorov v podhodu Ajdovščina), v času razstave so pripravili več kot 90 pedagoško-andragoških in popularizacijskih dogodkov. Posebej je treba omeniti še kupon za prost vstop na bienale: z njim so se osredotočili na lokalno skupnost Fužine, s čimer jim je uspelo enakomerno nagovoriti generacijsko širok spekter občinstva. Ob razstavi je izšel obsežen katalog v slovenščini in angleščini, natisnjen v obliki 5 tematskih revij, katerih teme povezujejo 5 poglavij razstave. Natisnjeni sta bili tudi dvojezična zloženka z zemljevidom in tematska priloga časopisa Delo. Kot so zapisali v MAO, je *BIO 26|* širil meje predstav ter spodbujal k refleksiji in angažiranosti vsakega izmed nas.

26. bienale oblikovanja z naslovom *BIO 26| Skupno znanje* je s svojo razstavno govorico poudaril moč in potencial sodobnega oblikovanja, kar pomeni velik konceptualni preskok v razumevanju sodobnih muzejev, ob tem, da je še naprej tudi pomemben promotor slovenske umetnosti in skrbnik kulturne dediščine industrijskega oblikovanja.

ČASTNO VALVASORJEVO
PRIZNANJE –
IRENA KAVČIČ
IN METKA KAVČIČ
ZA DAROVANJE
GRADIVA IZ ZAPUŠČINE
AKADEMSKEGA
SLIKARJA MAKSA
KAVČIČA SLOVENSKEMU
GLEDALIŠKEMU
INŠTITUTU –
GLEDALIŠKEMU MUZEJU

Donacije so eden od temeljnih konstitutivnih elementov muzejskih zbirk. Za gledališko dediščino pri nas skrbi Slovenski gledališki inštitut, ki se posveča ohranjanju slovenske gledališke kulture, zbiranju in dokumentiranju gradiva s področja gledališke dediščine ter različnim oblikam njene prezentacije. Pri proučevanju in interpretiranju slovenske gledališke zgodovine se včasih srečajo s celostno zaokroženimi zasebnimi zbirkami, kot je bila to na primer tudi zapuščina slovenskega slikarja, scenografa, restavradorja in pedagoga Maksa Kavčiča, ki je s svojim dolgoletnim delom oblikoval več kot 65 opernih in dramskih uprizoritev ter tako zaznamoval slovensko gledališče. Po drugi svetovni vojni je na odre mariborske Drame ter ljubljanske in mariborske Opere vpeljal svoj likovni jezik in barvit slog, ki se pogosto ujema z njegovim sodobnim likovnim opusom. Odločitev soproge, gospe Irene Kavčič, in hčere, akademske kiparke Metke Kavčič, da Slovenskemu gledališkemu inštitutu – Gledališkemu muzeju podarita več kot tristo scenografskih in kostumografskih skic, idejnih osnutkov in scenskih načrtov, ob tem pa še avtorjeve zapise o scenografijah in fotografije le-teh, je pomembno dopolnilo v bogati ikonotečni zbirki Slovenskega gledališkega inštituta in pomemben element kulturnega patrimonija naroda.

H kakovostnemu razvoju identitete naroda prispevajo darovalci, ohranjevalci različne kulturne dediščine. Kot taki vidimo Ireno in Metko Kavčič, ki sta se z darovanjem zapuščine slovenskega slikarja, scenografa, restavradorja in pedagoga Maksa Kavčiča Slovenskemu gledališkemu inštitutu zavedali pomena takega dejanja.

ČASTNO VALVASORJEVO
PRIZNANJE –
MATEJA LOGAR
ZA DARILO ZAPUŠČINE
DR. BORISA KUJARJA
SLOVENSKEMU
ETNOGRAFSKEMU MUZEJU

Dr. Boris Kuhar (1929–2018) je 25 let vodil Slovenski etnografski muzej. V muzeju je okreplil razstavno dejavnost, muzej je promoviral in v njem uvajal novitete, povečal je število zaposlenih, pridobil je nove razstavne prostore in odprl nov oddelek – Muzej neevropskih kultur s sedežem v dvorcu Goričane pri Medvodah. Slovenski etnografski muzej hrani veliko gradiva dr. Borisa Kuharja: ustvaril ga je med rednim muzejskim delom, veliko gradiva pa je zbral tudi v svojem prostem času in v letih po upokojitvi. Po Kuharjevi smrti se je njegova hči Mateja Logar odločila, da glavino gradiva, ki ga je gospod Kuhar hranil v zasebni lasti, podari Slovenskemu etnografskemu muzeju.

Obsežno gradivo sestavljajo predvsem Kuharjevi študijski zapiski za pripravo člankov in oddaj ter obsežna knjižnica z več kot 500 skrbno ohranjenimi knjigami in revijami na področju etnologije, kulinarike in afrikanistike ter zbirka klasičnih del afriških pisateljev in pesnikov. Med slikovnim gradivom je več tisoč diapozitivov, negativov in fotografij iz različnih časovnih obdobij iz Slovenije in Afrike. Med filmskim gradivom so novi, nezmontirani posnetki različnega terenskega dela v Sloveniji in posnetki iz Afrike. S Kuharjevih potovanj po Afriki in Aziji so predmeti in gradivo neevropskih kultur, tudi nekaj kakovostnih primerkov lesenih kipov in obrednih mask iz Kenije in Tanzanije. Z na novo pridobljenim gradivom iz zapuščine dr. Borisa Kuharja se v Slovenskem etnografskem muzeju dopolnjuje in zaokroža gradivo, ki ga hrani muzej.

Mateja Logar je Slovenskemu etnografskemu muzeju podarila zapuščino pokojnega očeta, dr. Borisa Kuharja, dolgoletnega direktorja Slovenskega etnografskega muzeja. Muzej je z donacijo pridobil številne terenske zapiske in fotografije, filmsko gradivo, strokovno knjižnico ter predmete iz Afrike in Azije.

Predstavitve zbornika *Matajurjeve smučine* v Tolminu

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE –
AVTORSKA SKUPINA: *SMUČARSKI
KLUB MATAJUR, KATJA ROŠ, RADOVAN
LIPUŠČEK, ANA HAWLINA*
ZA RAZSTAVO ZGODBE O LJUDEH
S KRILI NA NOGAH IN ZBORNIK
MATAJURJEVE SMUČINE

Ob 70. obletnici ustanovitve smučarskega kluba Matajur se je zbrala raznovrstna skupina ljudi, ki ji je uspelo postaviti razstavo z naslovom *Zgodbe o ljudeh s krili na nogah* in izdati zbornik *Matajurjeve smučine*. Projekt odstira zgodbe in spomine stoletne zgodovine smučanja na Livškem, ki velja za zibelko množičnega smučanja na Primorskem. Zgodbe, pripete na hrbtenico stoletne zgodovine, spretno vijugajo med vratci različne politične oziroma državne ureditve in obeh svetovnih vojn: vijugajo skozi družbene in družbene odnose, skozi učenje in tečaje in se dotaknejo marsičesa, od smučarske mode, opreme in tekmovanja pa do sobivanja mejašev ob slovenski zahodni narodnostni meji.

Celoten projekt je naletel na izjemen odziv v javnosti in med ljubitelji smučanja, saj je razstava z 21 razstavnimi panoji in več kot sto predmeti gostovala na štirih lokacijah, pripravljala pa se tudi njena stalna postavitev. Ob tem obsežen zbornik na 224 straneh poleg strokovnih prispevkov prinaša tudi osebna pričevanja tridesetih avtorjev, ki so pomembno dokumentarno gradivo preteklega časa.

Častno Valvasorjevo priznanje prejmejo Smučarski klub Matajur za prispevek k ohranjanju kulturne dediščine, Katja Roš za potrditev izjemnega raziskovalnega dela in zavzemanja za ohranitev kulturne dediščine, Radovan Lipušček za zahvalo za neutrudno zbiranje podatkov, listin in zapisov o zgodovini smučanja na Tolminskem in Ana Hawlina za doživeto oblikovanje razstave in zbornika.

ČASTNO VALVASORJEVO
PRIZNANJE –
STANISLAV TUŠEK
ZA 30 LET DELOVANJA
NA PODROČJU TEHNIŠKE
DEDIŠČINE

*Avtomatska telefonska
centrala in nagrajenec
Stanislav Tušek*

Stanislav Tušek je začel sodelovati s Tehniškim muzejem Slovenije, dislocirano enoto Muzej pošte in telekomunikacij, že leta 1988, ko je muzej domoval še v Starološkem gradu v Stari Loki pri Škofji Loki. Med redno zaposlitvijo, še bolj pa od upokojitve naprej je kot vzdrževalec in serviser delujoče avtomatske telefonske centrale koračnega sistema Strowger nepogrešljiv zunanji sodelavec muzeja. Je eden redkih, ki do potankosti pozna delovanje centrale. Ob selitvi muzeja v današnje prostore Polhograjske graščine v Polhovem Gradcu mu jo je ob pomoči upokojenih sodelavcev Telekom Slovenije uspelo prestaviti tudi v novo postavitev in v zadovoljstvo vseh znova spraviti v pogon. Svoje neprecenljivo strokovno znanje predaja mlajšim rodovom, zato je mogoče pričakovati, da bo centrala primerek »aktivnega muzejskega eksponata« tudi v prihodnje.

Po zaslugi Stanislava Tuška obiskovalci Muzeja pošte in telekomunikacij še vedno lahko preizkusijo delovanje enega najpomembnejših eksponatov v muzejski zbirki, to je avtomatske telefonske centrale koračnega sistema Strowger.

Foto: Dragan Arrigler

ČASTNO VALVASORJEVO
PRIZNANJE –
JANEZ KUNAVER
ZA POSEBNE ZASLUGE
PRI POPULARIZACIJI
VARSTVA KULTURNE
DEDIŠČINE

Janez Kunaver v svoji delavnici

Foto: Verica Sandevska

VALVASORJEV NAGELJ –
JAVNI ZAVOD ZA KULTURO,
MLADINO IN ŠPORT LITIJA
– MESTNI MUZEJ LITIJA
ZA RAZSTAVNI PROJEKT
DEDIŠČINA NAS POVEZUJE

*Alenka Urbanc, direktorica ZKMŠ Litija,
dr. Tina Šuštaršič, vodja projekta in soavtorica
razstave, Katja Pirc, oblikovalka (manjkata:
Helena Hauptman, vodja Mestnega muzeja
Litija, soavtorica razstave, in Miloš Hrastelj,
arhitekturna zasnova)*

ČASTNO PRIZNANJE

Janez Kunaver je Tehniškemu muzeju Slovenije podaril celoten inventar mehanične delavnice v Rožni dolini, v kateri so od leta 1928 izdelovali stroje za obdelavo kovin. Obsežno gradivo je last treh generacij družine Kunaver, ki je uspešno sledila razvoju strojogradnje svojega časa doma in v svetu. Dopolnili in oplemenitili so jo s svojim znanjem, veščinami in izkušnjami. V lastni delavnici ter v sodelovanju z drugimi ljubljanskimi delavnicami in Tehniško srednjo šolo v Ljubljani so zasnovali in izdelali številne samostojne stroje za obdelavo kovin in posamezne dodatne dele k strojem take kakovosti in natančnosti, da so še danes v uporabi. Vsi podarjeni stroji so vrhunske izdelave in še vedno delujejo.

S pridobljenim gradivom je Tehniški muzej Slovenije deloma rekonstruiral nekdanjo mehanično delavnico, v kateri se lahko prvič predstavlja tehnologija obdelave kovin. Pridobljena zbirka ima tako nacionalni pomen.

VALVASORJEV NAGELJ

Mestni muzej Litija, ki deluje v okviru Javnega zavoda za kulturo, mladino in šport Litija, domuje v stavbi, poznani kot stara sodnija in stara šola. V njej je na ogled več razstav, ki orisujejo širši kontekst življenja Litijanov v starem mestnem jedru ter velike spremembe v gospodarskem in demografskem razvoju Litije ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja. Izjemnega pomena za mesto je bil tudi kulturni in narodnobudiljski utrip z ustanavljanjem številnih društev. Večina med njimi jih deluje še danes. Posamezne tematske razstave (Rekonstrukcija zaporniške celice, Obrazi Litije, Litija, ujeta v objektiv, Glasbena društva v Litiji, Južna železnica, Litijski leseni most – prvi most v Zasavju, Rudnik Sitarjevec, Zgodovina plovbe po reki Savi), zbrane pod skupnim naslovom *Dediščina nas povezuje*, izkazujejo identiteto in povezanost Litijanov ter so rezultat večletnega sodelovanja občanov z muzejem pri zbiranju gradiva in oblikovanju muzejskih programov. Za vse to sta potrebna izjemen entuziazem in povezanost muzeja z okoljem. Izkaz vsestranskega prizadevanja muzeja je tudi obsežna in zahtevna prenova dela muzejske stavbe, ki vzpostavlja razmere za sodobno muzejsko delo in dodaja možnost razvoja novih muzejskih programov in produktov.

Mestni muzej Litija je usmerjen v komunikacijo z okoljem in je postal stičišče občanov, vseh tistih, ki cenijo in prepoznajo pomen kulturne dediščine v sodobnem življenju.

KANDIDATKA ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ŽIVLJENJSKO DELO

NOMINIRANCI IRENA FÜRST

Kustosinja Irena Fürst je orala ledino v Muzeju novejše zgodovine Slovenije – enoti Brestanica na gradu Rajhenburg, kjer je opravljala svoje poklicno delo polna štiri desetletja. Skoraj dvajset let je delovala sama in se pri tem dodobra seznanila s problematiko zbirk na gradu. Predana muzejskemu delu je ves čas navdušena in skrbno ter sistematično zbirala, evidentirala, raziskovala in pridobivala gradivo dediščine, povezane z gradom in lokalnim območjem. Posebno pozornost je namenila tematiki slovenskih izgnancev med drugo svetovno vojno, meniškemu redu trapistov in kazenskim ustanovam. Rezultat njenega dela so številne občasne razstave in stalne postavitev, kot na primer *Trapisti v Rajhenburgu, Slovenski izgnanci 1941–1945* (soavtorstvo) in *Kazenske ustanove na gradu Rajhenburg 1948–1966*. Ob raznovrstnem obsežnem muzejskem delu je desetletje posvetila tudi tajniškemu delu Društva izgnancev Slovenije. V lokalnem okolju je aktivno sodelovala z društvi in skupnost spodbujala k ohranjanju in poznavanju kulturne dediščine prostora. Za svoje delo je prejela več nagrad in priznanj lokalne skupnosti in ZZB za vrednote NOB Slovenije. Njena zasluga je, da sta se ime in dediščina menihov trapistov vrnila na grad Rajhenburg in da tu živita naprej, tudi v čezmejnem povezovanju. Danes je obnovljeni grad z razstavnimi vsebinami v ponos tako lokalnemu okolju kot slovenskemu muzealstvu, pri tem pa je Irena Fürst odigrala pomembno vlogo.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI AVTORSKA SKUPINA: MAG. MOJCA JAN ZORAN (SLOVENSKI GLEDALIŠKI INŠTITUT – SLOGI), MAG. ANA KOCJANČIČ (ZUNANJA SODELAVKA SLOGI), ANDREJ STRAŽIŠAR (ZUNANJI SODELAVEC SLOGI), MICHEL MOHOR (NARODNA GALERIJA), MAG. TEA ROGELJ IN ANDREJ OVSEC (OBA SLOGI) ZA PROJEKT IN RAZSTAVO: *PROSTOR V PROSTORU: SCENOGRAFIJA NA SLOVENSKEM DO LETA 1991*

Prostor v prostoru: scenografija na Slovenskem je projekt zgodovinenja, predstavljanja in interpretacije oblikovanja odrskega prostora na Slovenskem do leta 1991. Gre za izjemno raziskovalno delo na področju scenografije, saj slovenska scenografija dotlej še ni bila celostno obdelana. Začetek projekta je izid obsežne monografije v dveh delih avtorice mag. Ane Kocjančič, *Prostor v prostoru: scenografija na Slovenskem od 17. stoletja do leta 1991*. Knjigi sta sledila postavitev razstave v Narodni galeriji in izid z njo povezanega vodnika, s pedagoškimi programi, predavanji in drugimi aktivnostmi. Razstavo je pripravil Slovenski gledališki inštitut v sodelovanju z Narodno galerijo ter s tehničnim sodelovanjem SNG Opere in baleta Ljubljana. V produkciji Umetnostne galerije Maribor in festivala Borštnikovo srečanje je razstava gostovala še v Mariboru. Razstavljenih je bilo več kot 250 del več kot 70 scenografov, kiparjev in arhitektov. Med razstavljenimi deli so bili scenski osnutki, skice, načrti, fotografije, makete in računalniške vizualizacije, ki prikazujejo izjemen trud in domišljijo v oblikovanju prizorišč predstav. Pomembnost projekta je umestitev scenografije v slovensko in evropsko likovno umetnost ter gledališko zgodovino.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI AVTORSKA SKUPINA: DR. TOMAŽ LAZAR,
GAŠPER OITZL, MAG., DR. JERNEJ KOTAR
(VSI NARODNI MUZEJ SLOVENIJE),
PROF. DR. PETER FAJFAR
in PROF. DR. JOŽEF MEDVED
(OBA NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA
FAKULTETA UL) ZA RAZSTAVO:
*KO ZAPOJE KOVINA: TISOČLETJA
METALURGIJE NA SLOVENSKEM*

Obdelovanje kovin ima v slovenskem prostoru bogato tradicijo, ki sega skoraj šest tisočletij v preteklost, od nekdanjega pa pomeni tudi enega osrednjih stebrov gospodarstva. Čeprav metalurgija danes na splošno velja za ekološko bolj sporno in preživeto »težko industrijo«, pa brez nje ni mogoče pričakovati družbenega napredka. Narodni muzej Slovenije je zato z Oddelkom za materiale in metalurgijo Naravoslovnotehniške fakultete UL z obsežno razstavo *Ko zapoje kovina: tisočletja metalurgije na Slovenskem* skušal javnosti predstaviti bogato, a manj znano materialno dediščino, povezano z razvojem metalurgije. Razstava predstavlja predmete Narodnega muzeja in številne predmete iz drugih muzejev v Sloveniji ter vključuje čas od najstarejših pričevanj o kovinarstvu na Ljubljanskem barju do začetkov industrializacije v 19. stoletju. Postavitev razširja tudi zavest o vlogi in pomenu dosežkov sodobne industrije, od tehnik ulivanja in preoblikovanja kovin ter proizvodnih tehnik do želje spodbuditi mlade za vstop v deficitarne poklice v metalurški stroki.

Razstavo spremljajo številne multimedijske vsebine, obsežna istoimenska slovensko-angleška monografija s katalogom in širok program spremljevalnih dejavnosti z vodstvom, predavanji in delavnico.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI AVTORSKA SKUPINA: DOC. DR. AL VREZEC,
PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE IN
NACIONALNI INŠTITUT ZA BIOLOGIJO;
ŠPELA PUNGARŠEK, DR. MIHA JERŠEK,
DR. BREDI ČINČ JUHANT, DR. ANDREJ
GOGALA, ALENKA JAMNIK, MOJCA JERNEJC
KODRIČ, URŠA KAČAR, TEA KNAPIČ,
MAG. MATEJ (MATIJA) KRYŠTUFEK,
DR. TOMI TRILAR (VSI PRIRODOSLOVNI
MUZEJ SLOVENIJE), JANEZ GREGORI
(UPOKOJENI KUSTOS PRIRODOSLOVNEGA
MUZEJA SLOVENIJE), PROF. DR. ZVONKA
ZUPANIČ SLAVEC (INŠTITUT ZA ZGODOVINO
MEDICINE, MEDICINSKA FAKULTETA,
UNIVERZA V LJUBLJANI) ZA RAZSTAVO:
*RAZSVETLJENO NARAVOSLOVJE: SCOPOLI
IN ZOIS*

Razstava o Joannesu Antoniusu Scopoliju in Žigi Zoisu, dveh pomembnih naravoslovcih na Slovenskem, poudarja doslej malo znana dejstva. Nova spoznanja in informacije izhajajo iz poglobljenih raziskav o njunem delovanju na področju naravoslovja. Razstavo odlikujeta izjemno bogata obrazstavna dejavnost in pedagoški program. Veliko vsebin je dostopnih tudi na spletni strani muzeja. Trajna prostorska stiska Prirodoslovnega muzeja Slovenije je snovalcem žal preprečila, da bi ustvarili interpretativni presežek. Kot ključno delo projekta ostajajo rezultati znanstvenih raziskav, objavljeni v zbirki Scopolia, glasilu Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Raziskava in razstava sta napoved jubilejne 200-letnice Kranjskega deželne muzeja.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: KUSTOSI NARODNE GALERIJE IN DR. BARBARA JAKI ZA RAZSTAVO: IMPRESIONIZEM: OD ZORE DO MRAKA. SLOVENSKA UMETNOST 1870–1930

Od zore do mraka je razstava o slovenski umetnosti v obdobju impresionizma. Strokovno so jo pripravili kustosi Narodne galerije in izvedli njeno gostovanje v Pragi. Razstavljen je bil 501 eksponat: slike, kipi, makete, oblikovalski izdelki, dela na papirju in fotografije. Z njimi so predstavili umetnike in njihovo likovno ustvarjanje v vseh umetnostnih zvrsteh v šestih desetletjih. Razstavljena dela kažejo na oblikovanje slovenske zgodnje moderne umetnosti, postavljena pa so v zgodovinsko perspektivo slovensko-čeških odnosov. Največjo slovensko likovno razstavo na tujem spremlja obsežen katalog v češkem in angleškem jeziku, natis katerega je zagotovil partner. Narodna galerija z gostovanjem razstave uresničuje cilj skupnega partnerskega projekta s Správa Pražské Hrádu, Jizdarna (Jahalna šola) o recipročnosti izmenjave razstav. Tako bo v Ljubljani v bližnji prihodnosti gostovala razstava slik starih mojstrov iz galerije na Praškem gradu.

Ocenjevalni kriteriji

1. *Konceptualna enotnost projekta (vsebinska, prostorska, oblikovna in sporočilna).*
2. *Skrb za razstavne eksponate s konservatorskega in muzeografskega stališča.*
3. *Stopnja interpretativnosti in kontekstualnosti razstavnih vsebin in vloga muzejskega predmeta kot temeljnega akterja muzejskih postavitev.*
4. *Usklajenost razstavnega sporočila z oblikovalskim konceptom.*
5. *Uravnoteženost znanstvene raziskave in študije družbenih potreb in pričakovanj javnosti.*
6. *Stopnja interdisciplinarnosti in povezovalnosti raziskovalnih, dediščinskih in drugih ustanov in posameznikov.*
7. *Obstoj treh najpomembnejših publikacij: kataloga, vodnika, zloženske (njihova interpretativna vsebina in usklajenost oblikovanja z razstavnim oblikovanjem).*
8. *Dostopnost (fizična, intelektualna ...).*
9. *Družbena aktualnost in angažiranost predstavljene teme.*
10. *Stopnja vključenosti ranljivih javnosti in družbena empatija.*
11. *Odsev vizije in poslanstva projekta (razstave) v storitvah za obiskovalce, v razvoju novih obiskovalcev in njihovem izobraževanju.*
12. *Vključenost lokalne skupnosti, prostovoljcev in/ali zainteresirane javnosti v projekt.*
13. *Evropske perspektive in pomembnost projekta za izmenjavo in sodelovanje s sorodnimi ustanovami doma in v tujini.*
14. *Vključevanje sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije in njena smiselna raba oz. uporabnost tehnične opreme pri projektu za nadaljnjo oz. njeno vnovično uporabo pri delu v muzeju.*
15. *Uporaba novih pobud pri projektu, ki bodo v prihodnje muzeju zagotovile okoljsko (vlaganje v energijsko varčne razstave) in socialno (zagotavljanje več obiskovalcev, različnih ciljnih skupin v muzeju) trajnost.*

Foto: Ksenija Guzej

Komisija za podeljevanje Valvasorjevih nagrad,
priznanj in diplom

(od leve proti desni):

- Goran Milovanović, muzejski svetovalec
- mag. Marjetka Balkovec Debevec, muzejska svétnica
- Marjeta Bregar, muzejska svetovalka
- dr. Karla Oder, muzejska svétnica
- mag. Tita Porenta, muzejska svétnica
- dr. Maša Sakara Sučević, muzejska svetovalka
- mag. Miha Mlinar, muzejski svétnik,
predsednik komisije

Kolofon:

Izdalo in založilo: Slovensko muzejsko društvo

Zanj: dr. Flavio Bonin, predsednik SMD

Uredila: Marjetka Balkovec Debevec in Miha Mlinar

Besedila: Marjetka Balkovec Debevec, Marjeta Bregar, Goran

Milovanović, Miha Mlinar, Tita Porenta,

Karla Oder in Maša Sakara Sučević

Lektoriranje: Martina Oberman Žnidarčič

Oblikovanje: Počivašek, d. o. o.

Tisk: Medium, d. o. o.

Naklada: 200 izvodov

Izdajo je omogočilo: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

Ljubljana, september 2020